

POSUDEK ŠKOLITELE

Martin Hanker, *Thod brtags: Tibetan Cranilological Manuals*. MA thesis, Department of South and Central Asia, Faculty of Arts, Charles University, Praha 2018, 93 stran + 133 stran příloh.

Martin Hanker absolvoval magisterské studium bez větších problémů s plněním studijních povinností. Znáám ho jako studenta, který má o tibetanistiku hluboký zájem. Kromě studia se podílel i na organizování studentského spolku Orient expres, pečoval o knihovnu mongolistiky a tibetanistiky, zúčastnil se s příspěvkem malého mezinárodního semináře věnovaného současnému tibetskému exilu v Indii, podílel se na studentském tibetanistickém projektu zaměřeném na tibetské tradice a zvyky. To vše svědčí o značném nasazení a zájmu o obor.

Martin Hanker je také srostlý s moderními informačními technologiemi, které dokáže dobře využívat v rámci oboru tibetanistika. To má však i odvrácené stránky, kterými jsou především důraz na snadnost a rychlost, což nejsou vždy nejlepší předpoklady pro filologickou práci, při které je třeba uplatňovat nevšední trpělivost a neustálé pochybování o významech obtížně srozumitelných textů.

Na počátku předkládané práce bylo Martinovo přání věnovat se v diplomové práci poměrně módnímu tématu - tibetské hudbě a hudebním nástrojům. Z několika konzultací, při kterých jsem Martina upozorňoval na velmi omezené psané zdroje věnované hudbě v Tibetu, vzešlo nakonec téma týkající se rituálního užití lebek, které bývá popisované v rámci textů dedikovaných rituálním nástrojům včetně těch hudebních.

Martin se mnou práci pravidelně konzultoval, intenzivněji pak během léta 2018, kdy jsme společně probírali obecnou strukturu práce a některé obtížné pasáže překládaných tibetských textů.

Výsledkem je tedy předkládaná diplomová práce, které si vážím z několika důvodů. Martin se rozhodl ji psát v angličtině – což je v našem oboru velmi vítané, neboť v českém prostředí odborná veřejnost prakticky neexistuje. Oproti svému původnímu záměru se Martin nakonec věnoval práci s obtížnými tibetskými texty, což považuji v jeho případě za velmi užitečné a dobře doplňující jeho zájem o moderní technologie.

Práce se soustředí na poměrně málo prozkoumanou textovou tradici manuálů zkoumající lebky pro rituální užití. Pomineme-li starší práci Rockhillovu (z roku 1891), v novější anglicky psané literatuře se tomuto tématu věnuje prakticky jen článek a monografie Andrey Loseries-Leick. Práce má tedy potenciál přijít v daném oboru s novými zjištěními.

Martin Hanker v úvodu zmiňuje indické tradice, ve kterých se lidská lebka objevuje jako podstatný atribut jejích proponentů. Tento úvod je velmi stručný a do budoucna by bylo dobré projít alespoň dostupné překlady indických buddhistických tantrických textů, ve kterých se lebka objevuje také jako rituální nástroj. Lépe by tak vyvstala možná specifika tibetské tradice užívání lebek. Poněkud zarážející je také, že mýtus týkající se bohyně Šrí Dévi

(str. 15) je zmíněn v asociaci s Šivou po stručném pojednání o kapalicích. Bylo by záhodno zdůraznit, že vychází z buddhistického prostředí, ve kterém se Šiva náhle proměňuje ve služebníka vyšších buddhistických božstev (buddhů, bódhisattvů, atp.).

Také následující kapitola (str. 16-26) věnovaná užití lebky v Tibetu by si zasloužila více pozornosti. Přestože obecně správně zmiňuje různé kontexty, ve kterých je lidská lebka v Tibetu používána, ty nejsou realisticky čtenáři přiblížené. Užití nádoby z lebky pro tzv. „vnitřní obětiny“ (*nang mchod*) je naprosto běžnou záležitostí rituálu napříč různými tradicemi tibetského buddhismu a bönu. Například překládaná pasáž z textu tradice čö (tib. *gcod*, str. 22) se nijak nevymyká tomuto obecnému užití, přesto je pojednávána odděleně jako specifická role lebky v rámci tradice čö. Čtenář by si zasloužil plastičtější obraz užití lidských lebek v Tibetu, který by více rozlišoval užití poměrně běžné a výjimečné. Více pozornosti by si také zasloužilo užití lebek zvířat a lidské lebky v pravděpodobně autochtonních tibetských rituálech potlačujících démonické síly (str. 23). Potenciálně by mohlo vysvětlit snadné přijetí této indické tradice i užívání lidské lebky se špatnými znaky pro rituály potlačení negativních sil (str. 78-80).

Přes tyto výtky z práce samotné vyplývá, že se primárně věnuje tibetským manuálům věnovaným různým znakům lebek. Jsou tedy spíše doporučeními pro další případnou práci nad tímto tématem.

Velmi dobře je charakterizovaná existující sekundární literatura k tématu (str. 27-31) a autorem získané primární texty (str. 31-35).

Vlastním jádrem práce je představení 14 textů, které z většiny tvoří právě manuály zkoumající znaky lidských lebek. Čtyři z nich jsou předloženy v překladech, obsah zbylých textů je parafrázován a originální texty v tibetštině jsou pak přístupné v přílohách. Tato část představuje i vzhledem k náročnosti jazyka těchto textů velké množství práce, která v takovém rozsahu nebývá u diplomových prací běžná. Tato část je také přehledně rozvržená a technicky dobře zvládnutá.

Překlady a parafráze však nejsou bez chyb. Zde uvedu jen příklady takových lapsů, které bohužel ukazují, že se na překlady a interpretace textů nelze spolehnout ani v některých zásadních bodech:

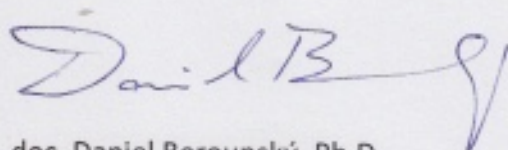
- 1) Str. 53 – [The text called] *The wisdom of all accomplished scholars says...* Zde se nejedná o titul textu, ale o jméno autora, kterým je známý Khedrub Pelzangbo (Mkhas grub dpal bzang po alias Mkhas grub thams can mkhyen pa, 1385-1438).
- 2) Str. 49 – Autorem textu W22308 má být podle autora jistý Taši. Ovšem výraz *taši* se objevuje na konci textu v naprosto běžném kontextu ukončení daného pojednání, které znamená zvolání: „šťěstí!“ (ve významu „nechť je toto pojednání ku prospěchu“).
- 3) Str. 57 - ...perfectly executed *bsang* and *bdug* rituals... Tibetský výraz *bsang bdug* neoznačuje dva rozdílné rituály, ale *bdug* je zde slovesem označujícím předložením kouřové oběti.

Toto jsou jen příklady chyb, kterých je v překladech více. První dva pak představují zásadní pochybení, na kterých je založená špatná interpretace.

Práce pak dospívá v závěru k obecnějším zjištěním. První z nich se týká používání „neblahodárných lebek“ a lebek žen pro některé rituály. Toto zmiňují jen některé texty a je to v rozporu s obecnými tvrzeními publikovanými Andreou Loseries-Leick. Významným zjištěním je také identifikace textu W22308 jako předlohy pro překlad Rockhillem publikovaného překladu anonymního textu. Poznámky týkající se náhle se vynořující tibetské tradice manuálů zkoumajících znaky lebek a hrubá chronologie v práci představených textů mají také pro badatele význam. Všechna tato tvrzení se zdají být dobře podepřená. Práce by si tedy zasloužila být ve skromnějším rozsahu publikovaná v odborném časopise.

Závěrem lze konstatovat, že daná práce splňuje požadavky kladené na diplomovou práci. Pokud jde o hodnocení, to je v tomto případě obtížným úkolem. Práce je dobře rozvržená, autor v ní prokázal schopnost pracovat s náročnými texty (přes uvedené omyly je velká část překládaných textů v pořádku), prokazatelně věnoval práci značné úsilí a kladem je i rozhodnutí psát práci v angličtině. V některých kritériích tedy práce přesahuje požadavky na diplomovou práci. Na druhé straně vah stojí zmíněné nedostatky. Po dlouhém rozmyšlení navrhuji klasifikovat práci *chvalitebně*.

V Praze, 30. 8. 2018,

doc. Daniel Berounek, Ph.D.
školitel, Ústav jižní a centrální Asie, FF UK